

Pospíšil, Ivo

Lublinská literárněvědná rusistika ve znamení mýtu, sacra a erotiky

Opera Slavica. 2003, vol. 13, iss. 1, pp. 50-52

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117694>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

využívali, využívajú a budú využívať všetci vynikajúci umelci, ak sa chcú zmocniť skutočnosti a objektívne vyjadriť svoje pocity a nálady. Skôr súhlasíme s vytypovanými 5 črtami romantickej estetiky V. F. Odojevského a 5 motívami typickými pre tvorbu Janka Kupalu a ďalších bieloruských spisovateľov skupiny *Maladňak*.

Zaujímavé štúdie predstavila N. Kysel'ová *Utopija kak romantičeskij žanr, V. F. Odojevskij kak vyrazitel' iskanij ruskoj literatury 19 veka a Triadnost' v koncepcii slavjanskoho romantizma A. Červeňaka – S. Makaru*. V tretej štúdiu autorka vysvetľuje koncepciu výskumu slovanského romantizmu, ktorá sa uplatňuje už niekoľko rokov na filologickej fakulte UMB v Banskej Bystrici, na jej doterajšie výsledky a perspektívy a na potrebu, aby sa do nej zapojili všetky pracoviská, skúmajúce literárny romantizmus v slovanských literatúrach. K banskobystrickej koncepcii má blízko aj koncepcia, ktorú prezentuje Vedecko-výskumné laboratórium komplexného štúdia problematiky romantizmu Tverskej univerzity (Rusko), s ktorou naša katedra nadviazala spoluprácu. Chceli by sme užšie spolupracovať s českými bádateľmi slovanského romantizmu, preto aj touto cestou chcem pozvať českých kolegov, aby sa vo väčšej miere zapojili do nášho výskumu slovanského romantizmu. Doteraz najčastejšími hosťami našich vedeckých konferencií boli prof. I. Pospíšil a dr. J. Dohnal. Ich príspevky vždy inšpirovali účastníkov konferencií a prispeli k hlbšiemu poznaniu skúmanej problematiky. Úprimne by sme privítali oveľa väčší počet českých účastníkov na našich každoročných vedeckých konferenciách.

Zborník prác *Výhonky triadickosti* sa končí hodnotiacou štúdiou vedeckovýskumnej činnosti, zvlášť v oblasti romantizmu prof. A. Červeňaka, DrSc., ktorú predstavuje S. Makara. Vysoko oceňuje a zároveň vyznáva sa z obdivu k jeho prínosu pre svetovú slavistiku v mene svojom a kolektívu katedry slovanských jazykov FiF UMB.

Sme presvedčení, že štúdie vyššie menovaných autorov sú obohatením vedeckej literatúry o romantizme v ruskej literatúre, pomôžu pochopiť jeho zložitost', inšpiratívnot', ale aj prítomnosť v súčasnej literatúre.

Michal Roman

Lublinská literárněvědná rusistika ve znamení mýtu, sacra a erotiky

Literatura. Mit. Sacrum. Kultura. Redaktorzy Maria Cymborska-Leboda, Witold Kowalczyk. Rossica Lublinensia II. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2002.

Cymborska-Leboda, M.: Eros v tvorčestve Vjačeslava Ivanova. Na puti k filosofii ljubvi. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2002.

Tím, kdo se zasloužil o zviditelnění lublinské či lubelské literárněvědné rusistiky v 70. a 80. letech minulého století, byl nyní sedmdesátník prof. **Jan Orłowski**. Jednak organizací mezinárodních konferencí, jednak vlastní agilní účastí na zahraničních vědeckých podnicích: v tomto smyslu nutno poznamenat, že pravidelné styky udržovali lublinskí rusisté především s Olomoucí a Brnem. Prof. **Maria Cymborska-Leboda** vlastně přebírá tuto iniciativu a přitom s vyhraněným zaměřením: sama je odbornicí na

ruskou modernu a s ní spojené kategorie, které ji nutně dovedly ke studiu mýtu, sakrálnosti a erotiky.

Svazek dedikovaný právě Janu Orłowskému je věnován souvislostem literatury, mýtu, sacra a kultury a je i autorsky vyhraněnou záležitostí: kromě Poláků sem přispějí rusisté z Paříže, Smolenska, Lausanne, Vilniusu a Taškentu. Ukazuje se, že toto téma je dostatečně široké, aby mohlo pojmut i látky starší – nikoli jen modernu a postmodernu. Mimochodem: to, že zde i v druhé recenzované knížce chybí zohlednění postmodernismu chápu nejen jako výsledek tematického zaměření, ale i jako hodnotové stanovisko; obvykle bádáme o tom, co pokládáme za důležité a nosné.

Dokládá to již úvodní stať **Aliny Orłowské** o ruské komické poémě 18. století, která skrze svou hravou dominantu narušuje některé klasicistické kánony. Podobně koredaktor svazku **Witold Kowalczyk** analyzuje motiv bakchantky v ruské antologické poezii 19. století (K. Batjuškov, A. Majkov, A. Fet). Motiv bakchantky vycházející ovšem z antických modelů ztrácí přitom dobově omezené rysy a přes rokokově klasicistickou dikci nabývá různých poloh odpovídajících dobovým společenským poměrům i pohledům na ženskou psychologii. Galina Jermolenko ve studii *Mif o spasajuščej mir krasote v romane F. M. Dostojevskogo Idiot* (s. 33-41) v návaznosti na Schillerovy Listy o estetické výchově člověka ukazuje, která Dostojevskij buduje tuto tezi v Idiotovi jako romantický mýtus, který se stává nástrojem narativní struktury. **Agnieszka Gozdek** hledá ego a iniciační schéma u Fjodora Sologuba. Na některých jeho básních ukazuje dominanci pojmu labyrint, který však má ambivalentní podobu: jednak negativní spojenou se sémantikou bloudění, vězení, mlhy, zdi, jednak pozitivní evokující hledání nového smyslu života, s ritem iniciace. Ve studii **Dominique Millet-Gérard** se zkoumá pojem anima na třech dílech, z nichž jedno náleží právě Vjačeslavu Ivanovovi. Koredaktorka svazku Maria Cymborska-Leboda probírá symboliku estetických prvků u Vjačeslava Ivanova jako erotický diskurs (*Éros jako cesta k poznání pravdy* – viz dále). **Eva Stavinoha** zkoumá biblický text u Vjač. Ivanova, a to některý i otevřený (Lazar, Kain, Jób). Vztah mezi symbolem a biblickou symbolikou v poezii 20. století analyzuje Roman Mnich. Škoda, že si autorka další studie **Danuta Szymonik** nevšimla, že se tématem rodinného (rodového) a generačního románu zabývali v Evropě i jiní než jen Bachtin (ten ostatně pouze okrajově) i ve vztahu k mytopoetice: přitom by se daly vzít v úvahu i jiná díla než modernistická. **Larisa Leščenko** řeší a nedořeší problém, zda byl Vladimir Solovjov katolík nebo pravoslavný: sumarizuje dnes již klasická bádání a dochází k tomu, že vždy šlo o univerzalizmus. Srovnává tematiku reprezentuje **Nadežda Tkaczyk** (*Volodymyr Vynnyčenko a St. Przybyszewski*) a sám oslavenec **Jan Orłowski** (*Valerij Brjusov [1873-1924] a Edward Stoński [1872-1926]*). **Leonid Heller** se zabývá utopií a anarchií a Joanna Tarkowska zase toposem smrti u Josifa Brodského (*Roždestvenskij romans*).

I když se lublinský sborník nevymyká z pojetí a problémového kruhu podobných bádání, která jsou zejména v západní Evropě již desetiletí běžná, přece jen přináší nové pohledy: zvláště bych chtěl zdůraznit mytičnost zdánlivě nemytických struktur 18. a 19. století, důraz na romantické tradice a komparativní témata.

Druhá recenzovaná kniha je propracovanou sondou do problému Érosu a zejména z tohoto pohledu do díla Vjačeslava Ivanova, jehož je autorka světově uznávanou znalýní. Aby mohla uvidět Ivanovův diskurs o lásce na bázi anima a animus a také na

pozadí díla Paula Claudela, noří se autorka do minulosti tématu, mimo jiné se vrací k sv. Augustinovi, ale také k N. Berďajevovi. Láska je nejen kategorie gnoseologická (noetická), ale především ontologická, není přízračná jen v Bohu, neboť Eros celkovosti je uskutečnitelný nikoli v diádě, ale v triádě.

Za nejpodněnější autorčiny rozbory pokládám kapitolu třetí *Filosofskij Eros i „erotika poznání“ v textach Vjačeslava Ivanova*. Kniha je vyhraněná až vyhocená v jediném uchopení látky, svou ideí fixe, ve zdůraznění tohoto zorného úhlu: mám vždy trochu strach – jak se autor postupně nechává unést svou ideou a nachází v textu do detailu promyšlené filozofické struktury – že se tím vzdaluje textu, resp. samotnému smyslu umění jak z hlediska autora, tak vnímatele: umění je současně obecné i jedinečné. I když připustíme, že zejména modernisté a mimořádně symbolisté kultivovali svou filozofii a sami byli filozofy, byli současně umělci, takže v jistém smyslu záleží na úhlu pohledu. Tímto „nepravdělným“ umělcem byl koneckonců i takový rafinovaný kalkulátor a milovník geometričnosti hmyzích těl Vladimír Nabokov. Význam tohoto bádání – stejně jako například hledání struktury iniciace nebo gnóse v konkrétních literárních textech – vidím spíše v manifestaci další potence textu. Že zájem o Eros je dnes diktován především novou vlnou zájmu o tuto oblast (snad kromě ideologického déteté), je zřejmé: v tomto smyslu je kultivovaná, důkladná a systematická práce polské rusistky ve zkoumání ruské literatury, tradičně pokládané za asketickou, skutečným zjevením neemotivnosti a typologizujícím chladem, za nímž však tuším badatelskou (nejen) vášeň. Nicméně ona ruská asketičnost, „deviace“, chtělo by se říci teologické traktování Erosu je tu znovu doloženo. V tom je Rusko více než římská Evropa dědičkou starých mediteránních kultur.

Ivo Pospišil

Oživené Slezsko a staré Polsko

Rott, D.: *Bracia czeszy w dawnej Polsce*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2002, 211 s.

Śląsk literacki. Materiały V sesji śląskoznawczej Pracowników Naukowych, Studentów i Gości Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego (Katowice 8-9 listopada 2000). Pod red. Mariana Kisiela, Barbary Morcinek-Cudak i Tomasza M. Głogowskiego. Pallas Silesia 2001, 204 s.

Kadlubek, Z. – Rott, D. – Ryba, R. – Wilczek, P.: *Literatura Staropolska. Sredniowiecze – Renesans – Barok*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2002.

Z hlubin se zvedá multinationální a multikulturní minulost Slezska, země, která dnes leží v Polsku a u nás: Český stát, polský vliv, Prusko, Německo, na jeho hranici se ocitla i Ruská říše (Sosnowiec), opět Polsko; katolíci, evangelíci, kdysi i pravoslavní.

Milovník starého Slezska dr. Dariusz Rott se zabývá mimo jiné působením Českých bratří v Polsku a jako polonista a klasický filolog i latinskou tradicí. Jeho kniha *Bracia czeszy w dawnej Polsce* je pozoruhodná již svým základním přístupem: autorovi jde o tzv. ikonosféru, tj. skutečnou, smyslově konkrétní podobu určitého prostoru; v da-